

Механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційних підприємств

Євтушенко Н.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу
Державного університету телекомунікацій

Гончаренко С.В.

аспірант кафедри маркетингу
Державного університету телекомунікацій

Стаття присвячена актуальним питанням формування механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційних підприємств. Досліджено сутність господарського механізму, в якому визначено місце конвергентно-орієнтованого розвитку. З огляду на особливості телекомунікаційної галузі побудовано модель забезпечення конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційних підприємств та на цій основі сформовано організаційно-економічний механізм управління цим розвитком.

Ключові слова: механізм, господарський механізм, організаційно-економічний механізм, управління, конвергентно-орієнтований розвиток, телекомунікаційне підприємство.

Євтушенко Н.О. Гончаренко С.В. МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ КОНВЕРГЕНТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫМ РАЗВИТИЕМ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена актуальным вопросам формирования механизма управления конвергентно-ориентированным развитием телекоммуникационных компаний. Исследована сущность хозяйственного механизма, в котором определено место конвергентно-ориентированного развития. Учитывая особенности телекоммуникационной отрасли, построена модель обеспечения конвергентно-ориентированного развития телекоммуникационных предприятий и на этой основе сформирован организационно-экономический механизм управления этим развитием.

Ключевые слова: механизм, хозяйственный механизм, организационно-экономический механизм, управление, конвергентно-ориентированное развитие, телекоммуникационное предприятие.

Yevtushenko N.O., Goncharenko S.V. MECHANISM OF MANAGEMENT CONVERGENTLY-ORIENTED DEVELOPMENT TELECOMMUNICATION ENTERPRISES

The article is devoted to topical issues of formation the mechanism of management convergent-oriented development telecommunications companies. Has been investigated the essence of the economic mechanism, in which it was determined place of convergence-oriented development. Was built model convergent-oriented development of telecommunication enterprises with considering features of their activities, and on this basis organizational and economic mechanism for managing this development.

Keywords: mechanism, economic mechanism, organizational and economic mechanism, management, convergent-oriented development, telecommunication enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Глобалізаційні зміни, під впливом яких відбувається трансформація діяльності телекомунікаційних підприємств, зумовлені загостренням конкуренції на світовому ринку телекомунікаційних послуг. У процесі конкурентної боротьби підприємства телекомунікаційної галузі шукають шляхи задоволення потреб споживачів телекомунікаційних послуг з огляду на шляхи раціонального накопичення та оптимального використання ресурсів.

У сьогодишніх кризових умовах телекомунікаційні послуги в Україні відрізняються від

інших одночасно і рівнем конкуренції, і рівнем технічних інновацій. Вагомого значення для економічного прориву вітчизняних телекомунікаційних підприємств набуває нова парадигма управління конвергентним розвитком – теорія конвергенції, основоположниками якої визначають американських учених Р. Барро і Х. Сала-і-Мартіна. Теорію конвергенції було створено для виявлення рівня розвитку окремої галузі в регіоні та формування напрямів подальшої її співпраці з метою зближення і нарощення потенціалу. Так, налагодження збалансованості у процесах розвитку вітчизня-

них телекомунікаційних підприємств в окремих регіонах буде сприяти соціально-економічному зростанню не тільки в регіонах, а і країні загалом. У зв'язку з цим актуалізуються питання, пов'язані з дослідженням закономірностей конвергентного розвитку телекомунікаційних підприємств в Україні, які можливо вирішити у процесі формування механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком відповідно до галузевих особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо проблематики теоретичних аспектів категорії «механізм» (зокрема, «господарський механізм» та інших регуляторних механізмів) досліджувались у працях багатьох учених. Такі науковці, як Л.І. Абалкін, В.Я. Амбросов, Г.В. Астапова, А.Г. Гончарук, М.Х. Корецький, Ю.Я. Лузан, І.І. Лукінов, А.П. Макаренко, Т.Г. Маренич, В. Марцин, С.В. Мочерний, П.Т. Саблук, М.К. Пархомець, В.Р. Прауде, Б.А. Райзберг, В.А. Худавердієва, А. Чухно та інші внесли суттєвий вклад у розвиток категоріального апарату різних видів регуляторних механізмів підприємства, принципів формування їх складників та методів управління ними.

Проблемним питанням щодо управління розвитком вітчизняних телекомунікаційних підприємств присвячено праці таких відомих учених, як Л.Н. Беркман, Т.Л. Бойко, І.В. Булах, О.В. Виноградова, П.П. Воробієнко, В.М. Гранатуров, Н.А. Калугіна, О.В. Костюнік, А.В. Кузьмінов, Д.В. Оніщенко, В.М. Орлов, Є.М. Стрельчук, Л.О. Стрій, О.В. Тер-Степанян, М.М. Філон, Н.А. Хрущ та ін.

Незважаючи на кількість досліджуваних питань, поки що не розглядалися проблеми щодо конвергентного розвитку телекомунікаційних підприємств та формування механізму управління ними з позиції орієнтації на конвергентний розвиток. Ці обставини доводять, що механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційних підприємств потребує науково-теоретичного обґрунтування та розроблення його змістовної структури.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у проведенні аналізу дефініцій механізму, формування механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком та обґрунтуванні доцільності його змістовних складників для телекомунікаційних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційних підприємств потребує

проведення теоретичного аналізу ґенези споріднених категорій поняття «механізм». Доведено, що серед найбільш поширених категорій механізму відокремлюють «господарський механізм», який ще наприкінці 1980-х років набув необхідності у зв'язку з удосконаленням методів економічного управління, системи планово-оціночних показників і порядку планування; підсиленням використання структурно-організаційних факторів росту ефективності економіки; підвищенням ролі цін в управлінні виробництвом; удосконаленням фінансового забезпечення та організаційних форм науково-технічного прогресу; самоокупністю і вирішенням фінансово-кредитних проблем відтворення виробничих фондів; запровадженням заохочувальних фондів та мотиваційних механізмів; оптимізацією господарського механізму у сфері експорту [1].

Низка вчених стверджують, що господарський механізм є складником національної економіки, який регулює її функціонування, відтворення та розвиток, який включає систему засобів, методів і важелів, на засадах яких здійснюється організація, управління і регулювання національної економіки з метою досягнення поставлених цілей і завдань. Господарський механізм став забезпечувати досягнення стихійного чи свідомого порядку (або їх поєднання) виробничої діяльності людей [2].

На погляд відомих вчених-економістів Л.І. Абалкіна та П.А. Прауде [3; 4], господарський механізм є способом організації суспільного виробництва. Вони наголошують на забезпеченні за допомогою нього виробництва, розподілу, обміну та споживання життєвих благ у суспільстві. Більш повно, як систему подає його С.В. Мочерний [5], вважаючи, що це система основних форм, методів та інструментів використання економічних законів, розв'язання протиріч суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також всебічного розвитку людини, формування її потреб, створення системи стимулів та узгодження економічних інтересів. Це визначення охоплює різні аспекти, проте не має чіткого зв'язку з організаційно-економічним змістом його функціонування.

Близьке до цього визначення В.Д. Базилевича, який так само вважає, що «господарський механізм являє собою сукупність організаційних структур і конкретних форм господарювання, методів керування і правових норм, за допомогою яких товариство використовує економічні закони з урахуванням обстановки» [6, с. 136-138]. Саме на ролі методів і засобів

у структурі господарського механізму робиться наголос у дефініції, запропонованій О.О. Іваницьким і В.В. Косенко [7], які розглядають господарський механізм як взаємозв'язану і взаємозумовлену систему форм, методів, законодавчих актів, а також державних органів та організацій, покликаних створити умови для ефективного господарювання.

Найбільш повно враховано соціально-економічні, організаційно-економічні та науково-технологічні аспекти функціонування господарського механізму у роботі А. Чухно [8]: «Господарський механізм – це спосіб організації та управління виробництвом із притаманними йому формами, методами і засобами, які реалізують соціально-економічні, організаційно-економічні та науково-технологічні принципи та відносини в інтересах задоволення потреб як кожного господарюючого суб'єкта, так і суспільства загалом».

Погоджуємося з поглядом ученого-економіста О.М. Супрун [9] щодо ролі господарського механізму як організаційно-функціонального складника ринку, що дає змогу визначити цей механізм як ланцюг послідовних ланок обміну, як взаємодію учасників паралельних організаційних полів, запропонованих В.В. Радаєвим,

у межах яких діють механізми встановлення умов обміну, відбувається інституціональне його оформлення [10].

Проведений аналіз викладених вище визначень «господарський механізм» дає підстави для створення власного бачення цієї дефініції. На наш погляд, господарський механізм – це системна організація виробництва щодо розподілу, обміну та споживання його результатів з урахуванням методів управління, правових норм, можливостей і загроз із метою вирішення поставлених стратегічних завдань щодо процесів відтворення (*визначено авторами*).

Із позиції макроекономіки господарський механізм є складником національної економіки та має практичний вираз виробничих відносин у системі управління підприємствами з урахуванням сукупності важелів, методів управління та державних регуляторів виробництва. Глобалізаційні зміни в економіці багатьох країн закладають у господарський механізм національної економіки, окрім наявних складників державного регулювання, політику конвергентно-орієнтованого розвитку.

Припускаємо, що вирішення стратегічних завдань господарського механізму буде ре-

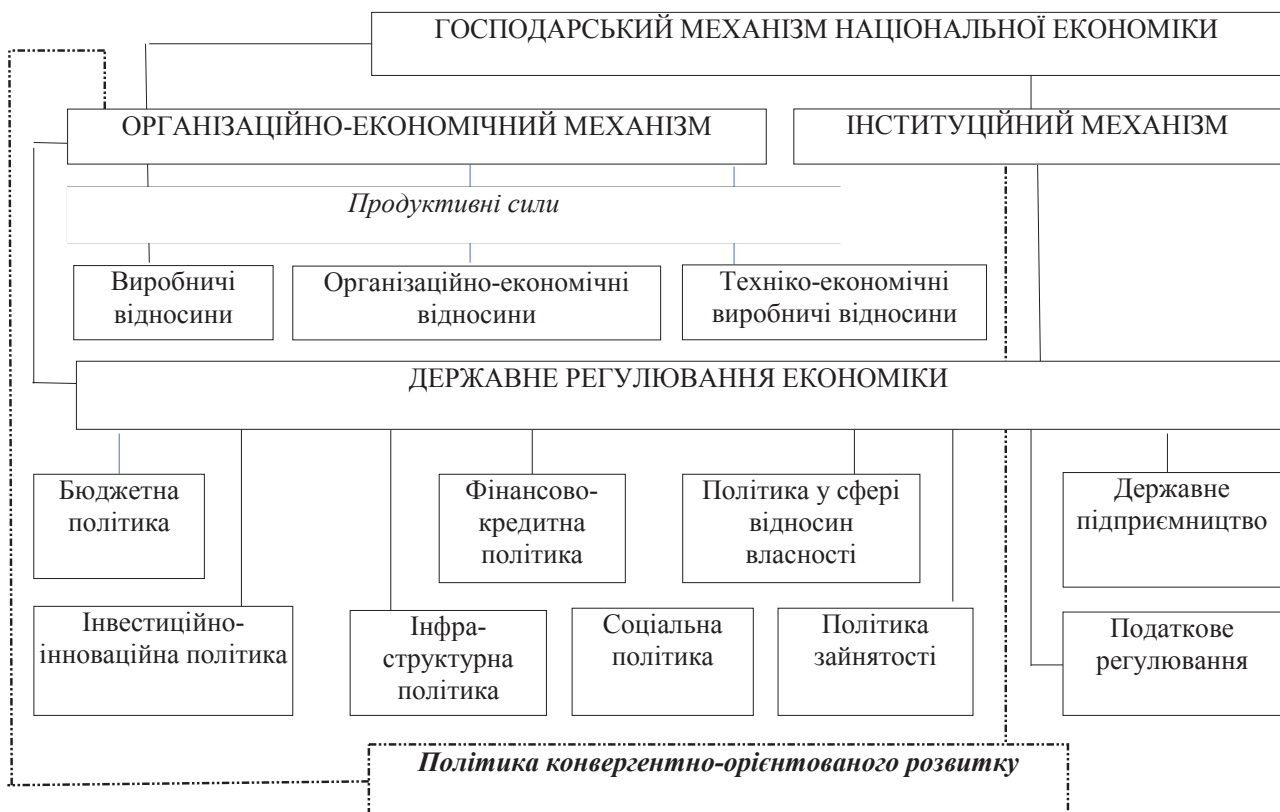

Рис. 1. Місце конвергентно-орієнтованого розвитку у структурі господарського механізму національної економіки

Джерело: побудовано авторами за джерелом [9]

лізовуватися через конкретні форми виробничих відносин, що мають свій практичний складник у таких економічних категоріях, як ціна, прибуток, заробітна плата, нормативи, плани, податкові ставки, кредити тощо. При цьому політика конвергентно-орієнтованого розвитку, будучи одним із напрямів державного регулювання економіки, тісно пов'язана з такими політиками держави, як інвестиційно-інноваційна політика, інфраструктурна політика, фінансово-кредитна політика, бюджетна політика, соціальна політика та політика у сфері відносин власності.

Пропонуємо визначити місце конвергентно-орієнтованого розвитку у структурі господарського механізму економіки України (рис. 1).

Отже, господарський механізм поєднує у своєму складі організаційно-економічний механізм та інституційний механізм. Державне регулювання формує нормативно-законодавчу регуляторну базу у складі інституційного механізму національної економіки, тоді як організаційно-економічний механізм впливає на політику конвергентно-орієнтованого роз-

витку через інструменти та важелі розвитку виробничих, організаційно-економічних і техніко-економічних відносин. Від гармонічного поєднання цих двох механізмів – інституційного та організаційно-економічного – залежить функціонування господарського механізму національної економіки загалом. Зазначені особливості дають підстави для підтвердження об'єктивної необхідності розширеного відтворення у господарському механізмі, реалізація якого відбувається через відтворення сукупного суспільного продукту, виробничих відносин, природних ресурсів та робочої сили. З огляду на ці обставини вважаємо, що порушення взаємозв'язку між видами розширеного відтворення породжує проблеми різного характеру, які обов'язково вирішуються у процесі реалізації господарського механізму на макро- та мікрорівнях. Основними умовами, що є характерними для зростання обсягів виробництва в національній економіці у процесі реалізації господарського механізму, є безперервність та переорієнтація економіки на політику конвергентно-орієнтованого розвитку. Вважаємо, що взаємозв'язок

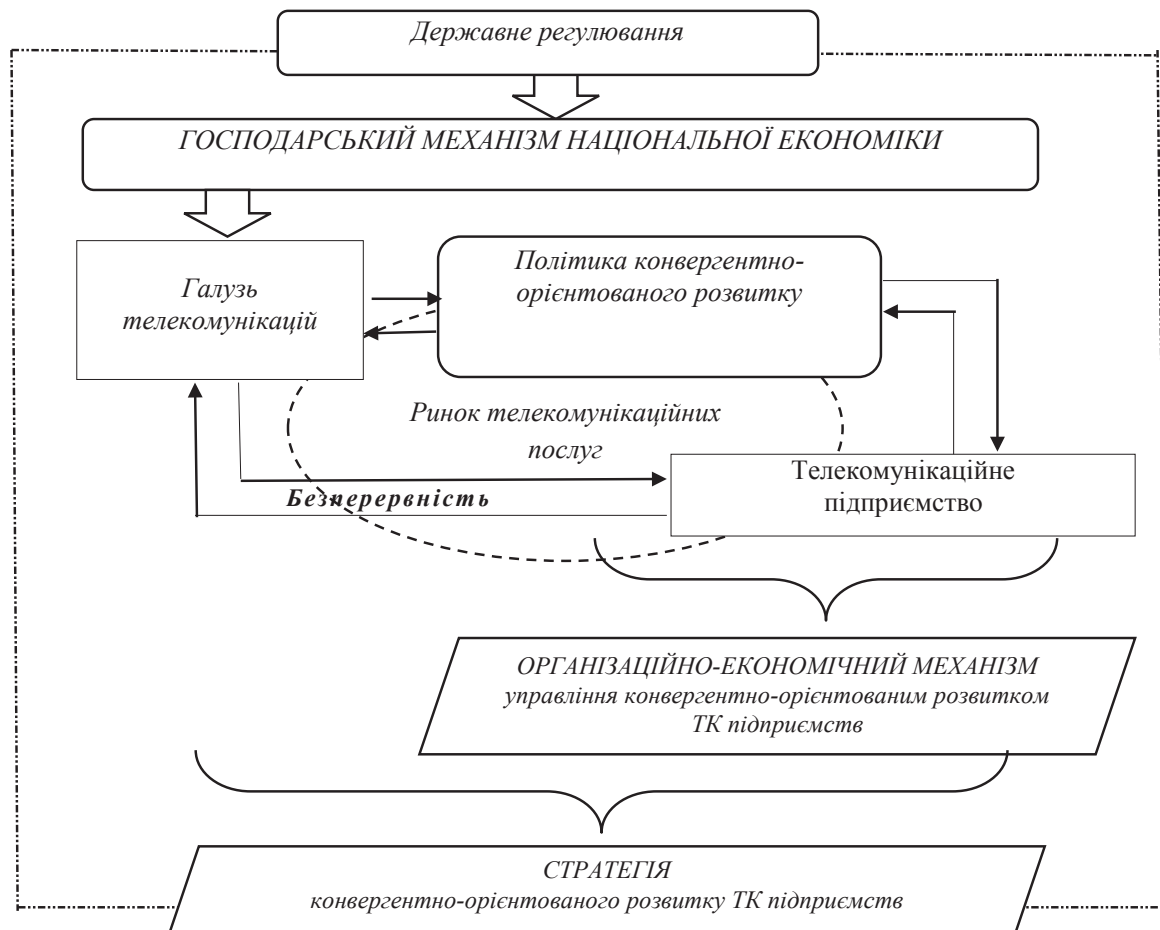

Рис. 2. Модель забезпечення конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційних підприємств (розроблено авторами)

мікро- та макрорівнів господарського механізму національної економіки повинен бути збалансованим та відбуватися за законами сучасного ринку, який обов'язково повинен враховувати політику конвергентно-орієнтованого розвитку.

У процесі дослідження було встановлено особливості функціонування підприємств телекомунікаційної галузі. Їхня діяльність, як і більшості підприємств різних галузей, відбувається у межах господарського механізму на макро- та мікрорівнях та організаційно-економічного механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком (рис. 2).

Розгляд вищенаведених питань дає змогу виявити головну ознаку господарського механізму, яку розглядають як сукупність організаційно-управлінських структур та державних інституцій, що формують зміст організаційно-економічного механізму управління телекомунікаційними підприємствами через встановлення умов функціонування їх економічної системи з метою створення ефективної взаємодії на ринку послуг. Вважаємо, що зміст організаційно-економічного механізму телекомунікаційного підприємства у процесі реалізації характеризується системою відносин (організаційною, правовою, технічною, економічною, соціальною тощо).

У контексті цієї тематики узагальнимо погляди окремих учених на трактування та економічний зміст категорії «організаційно-економічний механізм». За Б.А. Райзбергом [11] «організаційно-економічний механізм» є сукупністю організаційних структур і конкретних форм та методів управління, а також правових форм, за допомогою яких у конкретних умовах реалізуються у дійсні економічні закони та процес відтворення. Цим організаційно-економічний механізм майже ототожнюється із розглянутою раніше категорією «господарський механізм». П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.А. Валентинов [12] також розглядають організаційно-економічний механізм із народногосподарської позиції як інтегровану систему економічних, організаційних, правових форм і методів управління народним господарством.

З огляду на роль людського фактору, С.В. Мочерний [13] пропонує розглядати цей механізм як відносини між людьми з приводу організації виробництва (у т. ч. обміну, розподілу і споживання) матеріальних благ та послуг).

На думку Г.В. Астапової, Є.А. Астапової, Д.П. Лойка [14], організаційно-економічний

механізм є системою елементів організаційного та економічного впливу на управлінський процес. Організаційно-економічний сенс у це поняття вкладають такі вчені, як М. Крупка, яка господарський механізм подає як «сукупність організаційних структур і конкретних форм господарювання, методів управління і правових норм, за допомогою яких суспільство застосовує економічні закони з метою впливу на стан економіки та вирішення завдань, що стоять перед нею» [15, с. 148-149].

Найбільш повне трактування поняття «організаційно-економічний механізм» дає вчений Л.Є. Довгань [16], характеризуючи його як систему формування цілей і стимулів, які дають змогу перетворити у процесі трудової діяльності рух (динаміку) матеріальних і духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів. Організаційно-економічний механізм управління підприємствами розглядається як один із основних елементів системи адаптації суб'єктів господарювання до умов зовнішнього середовища, орієнтований на пошук і реалізацію можливостей підприємств, що забезпечать сталий розвиток та виживання підприємств у період трансформаційної економіки.

Встановлено, що за своєю сутністю дефініція «організаційно-економічний механізм» дійсно є складником більш узагальнюючого поняття – «господарський механізм», який супроводжується процесами управління системи. Низка авторів під механізмом управління [17, с. 108] розуміють внутрішню будову системи управління, взаємозумовлену зв'язками, в яку входить апарат вироблення цілей та завдань управління виробництвом; засоби реалізації законів і принципів управління; система функцій і методів управління. Інші вчені [18, с. 354] визначають механізм управління як складну категорію управління, яка об'єднує такі елементи, як цілі управління; критерії управління; фактори управління (елементи об'єкта управління та їх зв'язки, на які здійснюється вплив в інтересах досягнення поставлених цілей); методи управління; ресурси управління (матеріальні і фінансові ресурси, соціальний та організаційний потенціал, під час використання яких реалізується обраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети).

Закордонні вчені теж досліджували механізм управління, який, на думку Дж. К. Лафта, досліджувався як засоби впливу (комплекс

важелів), що використовуються в менеджменті [19, с. 45]. Є.В. Третьяков тлумачить зміст категорії «механізм управління» як сукупність взаємодіючих елементів (станів, процесів, соціально-економічних норм і правил), об'єднаних спільною метою, що є інструментами впливу на об'єкт управління [20, с. 12]. В.М. Мішин пропонує також доповнення – це комплекс організаційних та економічних складників, що забезпечують узгоджене, взаємозалежне і взаємопов'язане функціонування елементів системи для досягнення цілей організації [21, с. 17].

На основі проведеного аналізу організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємства будемо трактувати як складну систему організації якісних перетворень підприємства шляхом безперервного удосконалення системи управління через економічні важелі, методи, стимули та заходи з метою реалізації поставлених стратегічних завдань, спрямованих на забезпечення високого рівня конкурентоспроможності (визначено авторами).

З огляду на специфічні умови телекомунікаційних підприємств припускаємо, що у процесі реалізації організаційно-економічного механізму управлінські рішення будуть ухвалюватися відповідно до об'єктивних економічних законів ринку телекомунікацій та сприяти розвитку суб'єктів господарювання в межах телекомунікаційної галузі, що буде задовольняти інтереси всіх стейкхолдерів. У цих обставинах швидкість прийняття управлінських рішень менеджерами телекомунікаційних підприємств напряду буде залежати від застосування ними політики конвергентно-орієнтованого розвитку. За рахунок упровадження нововведень у діяльність телекомунікаційних підприємств обов'язково буде відбуватися перехід до нового рівня їх конкурентоздатності, що дасть можливість менеджменту телекомунікаційних підприємств прозоро і сконцентровано формувати та реалізовувати як поточні, так і стратегічні управлінські рішення.

Це дає змогу сформулювати інший погляд на організаційно-економічний механізм як механізм управління з вираженими системами організації та економіки. На наш погляд, механізм управління конвергентно-орієнтованого розвитку буде трактуватися як складна система організації виробництва телекомунікаційних послуг, основою якої є процес зближення у часі рівня розвитку телекомунікаційного підприємства з іншими підприємствами за рахунок реалізації сукупності управлін-

ських заходів через економічні важелі, методи (інструменти) та стимули з метою реалізації поставлених стратегічних завдань, спрямованих на забезпечення високого рівня конкурентоспроможності телекомунікаційного підприємства (визначено авторами).

Базою для формування організаційно-економічного механізму конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційного підприємства є теоретико-концептуальний складник, такий як концепція конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційних підприємств з урахуванням нормативно-правової бази та чинників впливу глобальних трансформацій на конвергентно-орієнтований розвиток телекомунікаційних підприємств України, які характеризуються розвитком галузевого партнерства, та створення умов конвергентного розвитку з урахуванням процесів посилення глобалізаційних змін та поширення інтеграції.

Як динамічна система організаційно-економічний механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційного підприємства має відповідати низці принципів, які було поділено на загальні та специфічні. Загальні принципи побудови організаційно-економічного механізму відповідають діалектичному методу пізнання і мають риси, притаманні багатьом економічним явищам та системам, такі як 1) системність; 2) адекватність (можливість відповідати вимогам національної економіки); 3) адаптивність; 4) комплексність; 5) цілеспрямованість; 6) транспарентність і конкурентоспроможність у міжнародній економіці; 7) інформаційна єдність; 8) зворотний зв'язок.

До специфічних принципів функціонування організаційно-економічного механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційного підприємства належить 1) суворе дотримання технології передачі інформації з використанням останніх досягнень науки та техніки; 2) дотримання нормативно-правової бази та етичних норм щодо інтелектуального права в телекомунікаційній галузі; 3) тісна співпраця з науково-дослідними та консалтинговими установами на умовах організаційної компліментарності; 4) суворий контроль якості телекомунікаційних послуг та орієнтація на маркетингову стратегію їх збуту; 5) соціальна відповідальність у діяльності телекомунікаційних підприємств; 6) інтенсифікація діяльності телекомунікаційних підприємств на інноваційній основі; 7) реалізація інноваційних програм та стратегій; 8) реалізація політики конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційного підприємства.

Всебічне концептуальне розуміння підсистем організаційно-економічного управління конвергентно-орієнтованим розвитком та пізнання його як єдиної системи відбувається за рахунок керуючої та керованої систем. Завдяки цим системам здійснюється формування та реалізація принципів, функцій управління та цілей організаційного складника механізму,

тоді як методологічна основа управління конвергентно-орієнтованим розвитком буде міститися в економічному складнику. Організаційно-економічний механізм забезпечення конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційних підприємств наведено на рис. 3.

Організаційний складник організаційно-економічного механізму управління конвер-

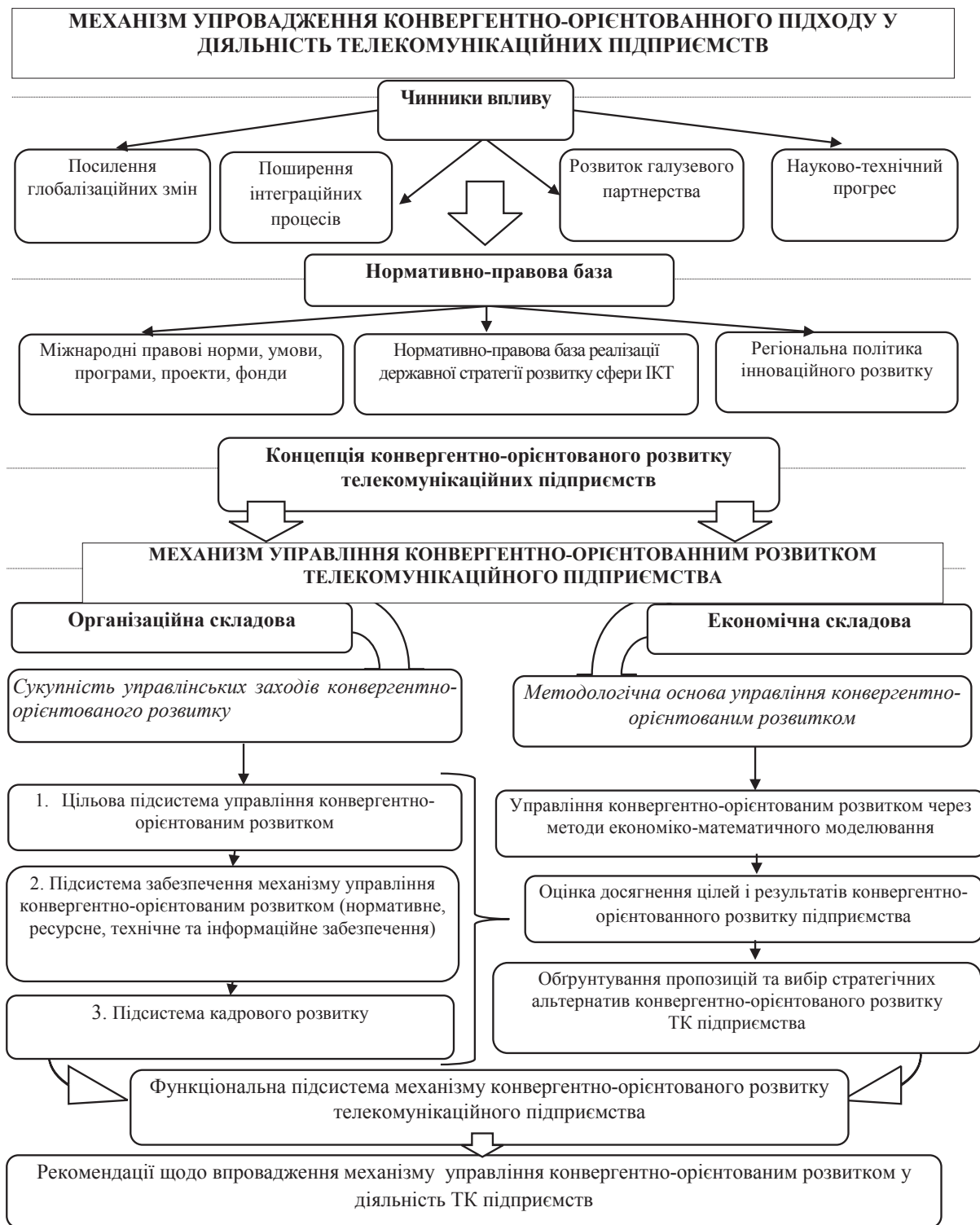

Рис. 3. Механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційного підприємства (розроблено авторами)

гентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційного підприємства формується як сукупність управлінських заходів щодо конвергентно-орієнтованого розвитку та містить 1) цільову підсистему механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком; 2) підсистему забезпечення, яка враховує нормативне, ресурсне, технічне, та інформаційне забезпечення; 3) підсистему стимулів розвитку телекомунікаційного підприємства.

Економічний складник формує методологічну основу механізму управління конвергентно-орієнтованим розвитком та передбачає послідовне виконання таких етапів, як 1) управління конвергентно-орієнтованим розвитком через методи економіко-математичного моделювання; 2) оцінка досягнення цілей і результатів конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційного підприємства; 3) обґрунтування пропозицій та вибір стратегічних альтернатив конвергентно-орієнтованого розвитку телекомунікаційного підприємства.

Організаційно-економічний механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком телекомунікаційного підприємства базується на функціональній підсистемі, основна мета якої – виконання управлінських функцій щодо підвищення якості телекомунікаційних послуг, зокрема планування, організації, координації, мотивації та контролю. Однак вплив

зазначених функцій проявляється в залежності не тільки від особливості діяльності телекомунікаційного підприємства на ринку послуг, а й від масштабів діяльності та ступеня впливу зовнішнього оточення і результатів його діяльності та інших чинників.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, сформований для телекомунікаційних підприємств організаційно-економічний механізм управління конвергентно-орієнтованим розвитком є специфічною, багатofункціональною і багатокomпонентною системою, яка у циклічному процесі виробництва телекомунікаційних послуг (продуктів) створює певну цілісність. Побудований формат механізму управління передбачає зацікавленість усіх виконавців телекомунікаційного підприємства у реалізації інноваційних програм щодо конвергентно-орієнтованого розвитку через упровадження сучасного технологічного, інформаційного складників управління та застосування методів економіко-математичного моделювання для оцінки цілей розвитку. Вважаємо, що впровадження механізму конвергентно-орієнтованого розвитку у діяльність телекомунікаційних підприємств дасть змогу створити умови для поширення мережі якісних інформаційних та телекомунікаційних послуг на всіх рівнях економіки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Усиление действенности хозяйственного механизма на современном этапе: [монография] / И.И. Лукинов, В.И. Кононенко, А.И. Даниленко [и др.]. – К.: Наук. думка, 1987. – 293 с.
2. Мельник Л.Л., Осацька Ю.Є. Господарський механізм у системі ринкової економіки / Л.Л. Мельник, Ю.Є. Осацька // Економіка та держава. – 2012. – № 6. – С. 19.
3. Абалкин Л.И. Сущность, структура и актуальные проблемы совершенствования хозяйственного механизма / Л.И. Абалкин // Экономические науки. – 1978. – № 8. – С. 33-44.
4. Прауде В.Р. Хозяйственный механизм и его совершенствование в торговле / В.Р. Прауде. – Рига, 1980. – 214 с.
5. Мочерний С.В. Економічна теорія / С.В. Мочерний. – К.: ВЦ Академія 1999. – 656 с.
6. Економічна теорія. Політекономія: Підручник / В. Базилевич, В. Попов, К. Базилевич та ін.; За ред. В.Д. Базилевича. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: Знання-Прес, 2004. – 615 с.
7. Іваницький О.О. Господарський механізм у системі державного регулювання економіки / О.О. Іваницький, В.В. Косенко. – Електронний ресурс: <http://www.ecsocmen.edu.ru>
8. Чухно А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. Чухно // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 60-67.
9. Супрун О.М. Господарський механізм у розвитку та регулюванні економіки // Вісник полтавської державної аграрної академії – № 1, 2011. – С. 122-124.
10. Радаев В.В. Рынок как цель обменов между организационными полями / В. Радаев // Экономическая социология. – Т. 11. – № 3. – Май, 2010. – Электронный ресурс: <http://www.ecsoc.hge.ru>
11. Райзберг Б.А. Современный энциклопедический словарь / Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовский, Б.А. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
12. Саблук П.Т. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії і методології: [монографія] / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.А. Валентинов. – К.: ІАЕ, 2002. – 294 с.

13. Організаційно-економічні відносини. Економічна енциклопедія: у 3-х т. Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К.: Академія, 2001. – 848 с.
14. Астапова Г.В. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины / Г.В. Астапова, Е.А. Астапова, Д.П. Лойко. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. – 528 с.
15. Крупка М. Основи економічної теорії: Підручник / Михайло Крупка, Петро Острроверх, Сергій Реверчук; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – К.: Атіка, 2001. – 343 с.
16. Довгань Л.Є. Формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством [Електронний ресурс] / Л.Є. Довгань, Г.О. Дудукало // Журнал національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2012. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/376>
17. Економіка підприємства: навч. посібник / за ред. А.В. Шегди. – Київ: Знання, 2005. – 431 с.
18. Економіка підприємства: підручник / за ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2004. – 648 с.
19. Лафта Дж.К. Менеджмент / Дж. К. Лафта. – М.: ТК Велби, 2004. – 592 с.
20. Третьяков Е.В. Адаптация механизма управления социально-экономическим развитием муниципального образования к рыночным условиям: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук спец. 08.00.05: «Экономика и управление народным хозяйством» / Третьяков Е.В. – Ижевск, 2004. – 22 с.
21. Мишин В.М. Исследование системы управления / В.М. Мишин. – М.: Юнити-Дана, 2003. – 527 с.